

3. Krasner, S. 2001. Problematic Sovereignty: Contested rules and political possibilities. New York: Columbia University Press. 2001. 367 p.
4. Cooper, R. The post-modern state and the world order. London: Demos. 2000. 55 p.

СЕРЕБРО МИХАЙЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПРО КАТЕГОРІЇ «СУТНІСТЬ» ТА «ЗМІСТ» В СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ

Філософія є надважливою сферою людського знання, яка формує метамову будь-якого окремонаукового пізнання, саме тому необхідним є належне використання її категоріального апарату. Особливо актуальною така проблема є для загальнотеоретичної юриспруденції, яка сама по собі в рамках юридичної науки покликана виконувати методологічну функцію. Та часто саме в теорії держави, як складової загальнотеоретичної юриспруденції, такі філософські категорії як «сутність» та «зміст» набувають невинновданно специфічних характеристик.

Так, у більшості сучасних підручників детально розглядаються сутність та форма держави, але зовсім не згадується проблематика змісту держави. Іноді з усіх названих категорій використовується тільки «форма держави». Нерідко поняття сутності, змісту та форми піддаються у державно-правових дослідженнях досить вільній інтерпретації. Так, до термінологічного апарату вводяться такі не відомі філософії явища як формальна та змістовна сторона сутності. Державний режим, який є функціональною, динамічною характеристикою держави, розглядають як елемент форми, хоча з точки зору філософії його варто було б зарахувати до змісту держави [1, с. 57].

Сутність і зміст виражають різну площину розгляду всезагальних властивостей та сторін явища, вони стосуються сфери внутрішнього, явище та форма — сфери зовнішнього. Сутність — це більш загальна та разом із тим більш глибока характеристика. Зміст є більш конкретним, і в силу того багатшим за сутність, він є менш абстрактним і відображає об'єктивний бік даного предмета у певній історичній обстановці. Сутність — це стійке, те, що залишається і являє собою загальне в речі, зміст же текучий, нестійкий, постійно мінливий, такий, що весь час обновлюється. Зміст — це завжди індивідуальне, містить у собі як загальне, так і одиначне; сутність є необхідною в речі, зміст — єдність необхідного та випадкового [3, с. 64].

Саме сутність повинна бути основою для описання будь-якого явища у поняттях. Головна ідея тут полягає у тому, що сутність може змінитися, але тоді і явище перестає бути тотожним самому собі, і від того з'являється якісно інше, яке вже не може бути охоплено попереднім поняттям.

У цьому аспекті досить влучно підібране тлумачення сутності у широко використовуваному підручнику для студентів, що вивчають загальнотеоретичну юриспруденцію: «сутність як філософська категорія, що характеризує те головне в явищі, що визначає його природу, що робить явище самим собою: при зміні сутності об'єкт перестає бути тим, чим він є і стає іншим явищем» [2, с. 34]. Але у подальшому автори не відходять від класичного, суто юридизованого змішання сутності держави з її змістом, говорячи не про класовий і загальносоціальний зміст держави, а про класовий і загальносоціальний зміст сутності.

У сучасній теорії держави часто мова йде саме про сутність держави через вираження інтересу, який вона захищає (класовий та/або загальносоціальний), що багато в чому було перенесено із Марксового вчення про державу. Виникає закономірне запитання: як так могло статися, що таке двояке використання філософської категорії некритично було перенесено в юридичну сферу? Відповідь тут досить проста: панування довгий час марксизму та його, певною мірою, чітку і логічно упорядковану картину світу потім було зруйновано, збереженню ж підлягали дуже часто лише вирвані із контексту положення, уцьому разі і про сутність держави.

У марксизмі все було якраз-таки логічним, сутність держави — класовий антагонізм, зміст — конкретно-історичний його прояв. При цьому, якщо повністю зникають антагоністичні класи, то і змінюється сутність, яка веде до виникнення якісно іншого, нового явища, яке не може називатися державою, чого, власне, і прагнули досягти. Звичайно, це виявилось утопією, і марксистки не надавали чіткої відповіді на запитання, чим буде така організація і яким поняттям вона буде позначатися.

Дуалістичність сутності на теперішній час (поєднання одночасно класового і загальносоціального елементів) виявилася не стільки розв'язанням конкретної наукової проблеми, скільки компромісом між різними концепціями її пояснення, спільним знаменником між минулим і сучасністю, який мав би звести воедино різні прояви держави. При цьому варто говорити не про відмову від такої дуальності і дослідження класових, а краще сказати групових інтересів та загальносоціальних сторін держави. Належність влади, яка є динамічною якістю, вбачається краще розглядати як змістовну характеристику, а не як сутнісну. Саме так вчиняє А.Ф. Черданцев, називаючи відповідний

розділ підручника — «Класові та загальносоціальні елементи у змісті держави» [4, с. 90].

Вбачається, що категорію сутності держави варто розглядати як її статичну характеристику, що проявляється в інституціоналізації складеного нормативного порядку, визначає державу як явище та характерна для всіх періодів її існування. Категорію змісту держави, в свою чергу, необхідно розглядати як динамічний параметр, що покликаний описувати мінливі складові держави різних епох: приналежність влади, забезпечення інтересів різного рівня узагальнення, функціональне навантаження держави тощо. Сутність дає більш глибоке та повне уявлення про природу та характер держави, зміст ширше та більш різноманітно відображає соціальну структуру влади, яка склалася історично.

Список використаної літератури:

1. Давыдова Л.А. Категории «сущность», «содержание» и «форма» государства — кака научная основа построения ученого курса общей теории государства / Л.А. Давыдова, А.А. Шанин // Право и образование. — 2008. — № 1. — С. 57.
2. Оборотов Ю.Н., Крестовская Н.Н., Крыжановский А.Ф., Матвеева Л.Г. Теория государства и права. Государственный экзамен. — 7-е изд. — Х.: Одиссей, 2013. — С. 34.
3. Петров В.С. Сущность, содержание и форма государства / В.С. Петров. — Ленинград : Наука, 1971. — С. 64.
4. Черданцев А.Ф. Теория государства и права : учеб. для вузов / А.Ф. Черданцев. — М. : Юрайт-М, 2002. — С. 90.

ФЕДОРОВ ВАЛЕНТИН АНДРІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ

Дихотомія сучасної та досучасної держави дає можливість усвідомити якісні відмінності між нині існуючими державами, виявити причини конфронтації між ними та перспективи її подолання. Як вже зазначалося, термін «сучасна держава» використовується в двох значеннях: по-перше, сучасними називають нині існуючі держави, і, по-друге, сучасною вважається така держава, яка відповідає певним цінностям та нормативам. Під поняттям «сучасна держава» М. В. Єлізаров розуміє тип політичної системи, що здійснює управління суспільством, охорону його структури, який в своєму розвитку досяг високого рівня організації, розвинених принципів та ідеалів демократії, чіткого розмежу-